Andris Vaivods: Cilvēks Latvijā ir ļoti stiprs

✍ *Viktors Avotiņš*

Līvānu novada domes priekšsēdētājs Andris VAIVODS intervijā "Neatkarīgajai Rīta Avīzei" ar konkrētiem piemēriem vērtē dažādu varas līmeņu attiecības un uzsver, ka visu līmeņu vadītājiem jābūt plašam redzeslokam. Viņiem visiem jābūt saimniekiem.

– Nozīmīgs gads šogad. Latvijas simtgade, Saeimas vēlēšanas… Kas jūsu skatījumā uz Latvijas ekonomiku, politiku un varu ir svarīgākais?

– Pēc neatkarības atgūšanas esam nogājuši 25–27 gadus. Varbūt šobrīd, pirms Saeimas vēlēšanām, ir vērts uz kādu mirkli apstāties, izvērtēt notikušo un iet tālāk. Es savā darbā tā daru. Ik pēc kāda posma atrodu laiku apstāties, apskatīties uz notikušo un pēc tam salikt darāmo uz priekšu.

Tad, kad izcīnījām neatkarību, mēs – viennozīmīgi – visu izdarījām ļoti pareizi. Bet – vai esam pareizi gājuši šo te posmu? Mums jāsaprot, ka daudzus jautājumus, lai ietu uz priekšu, varējām kārtot, neteiksim, bez kļūdām, bet varbūt varējām nepieļaut daudzas no tām, kļūt prasīgāki attieksmē pret sevi un citiem. Un, galvenais, izvēlēties tos, kuri prot strādāt valsts labā un atdot sevi tai. Visi mūsu vadītāji deklarē, ka tas tā ir. Bet – tiklīdz nonākam līdz praksei, nereti jādomā, vai neesam šajos cilvēkos kļūdījušies.

– Bet 2012. gadā trešās pasaules latgaliešu konferences materiālu brošūras virsraksts pauda visai kategorisku dilemmu: „Latvejis naatkareibys laiks – Latgolys īspieja voi izniceiba". Vai šādas bažas ir joprojām aktuālas?

– Redziet, Latvija nepastāvēs, ja to veidos tikai Rīga un lielās pilsētas. Tas nozīmētu visas valsts, arī reģionu, arī Latgales iznīcību. Vissliktākais, visļaunākais, kas bijis šajā laikā, ir tas, ka reģionus atstājuši cilvēki, kuri gribēja šeit dzīvot un normāli strādāt. Tam ir dažādi iemesli. Viens no iemesliem ir tas, ka bijām slēgta valsts, bet tagad esam atvērta. Otrs iemesls... es varu nosaukt desmitiem problēmu, kuras gandrīz visas valsts līmenī netika risinātas tā, kā pienāktos. Tas attiecas gan uz privatizācijas sertifikātu izmantošanas iespējām, gan vietējās uzņēmējdarbības monopolu, kurš apēda mazos...

Par Latgali. Es domāju, ka Latgale un pats latgalietis pēc tā 2012. gada ir palikuši vēl stiprāki. Tikai mums kā latgaliešiem vajag pašiem izdarīt to, kas mums pašiem ir jāizdara. Šeit tas ir saistīts gan ar valodu, gan ar jaunatnes, bērnu audzināšanu.

Un – mums ir daudz cittautiešu. Bet, ja tu parunā ar tiem cittautiešiem, tad viņi ir lojāli, dažs varbūt ir vēl lielāks patriots nekā viens otrs latvietis... Tas nav jāuzsver, kurš lielāks patriots – latgalietis vai latvietis. Taču to nelielo daļu, kuri nav lojāli, izmanto politiķi. Viņiem ir izdevīgi, lai šī situācija valstī saglabātos. Viņi to izmanto, lai spētu kontrolēt. Tas ir skaidrs.

– Vēl par to, kas nav darīts kā pienākas? Ir taču Latgales stratēģija 2030. Savā ziņā tas ir darīšanas ietvars. Tur skaidri rakstīts: padarīt „Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm".

– Tieši šodien bija domes ārkārtas sēde, kurā mēs daļēji jau apstiprinājām novada attīstības programmu. Mēs izstrādājam jau trešo šādu stratēģiju, attīstības programmu. Un – šīs programmas veidošanā piedalās iedzīvotāji ar saviem viedokļiem un vajadzībām. Turklāt šīs programmas sagatavošanai mēs ņemam arī speciālistus no malas, tajā iesaistās visi Līvānu domes un iestāžu darbinieki.

Esmu dzirdējis no kolēģiem, pašvaldību vadītājiem, ka šāda programma nav vajadzīga. Bet – viss ir atkarīgs no tā, cik šāda programma ir kvalitatīva. Un, ja tā ir kvalitatīva, tad man kā priekšsēdētājam un plānotājam, tad visai domei ir labāk strādāt. Tad ir iespēja ar projektiem piesaistīt līdzekļus reālu jautājumu risināšanai, tad mēs atveram programmu un zinām, ka Eiropas regulas sakrīt ar mūsējām. Arī tas dod mums iespēju ieguldīt naudu. Un – ja pašvaldībā viss notiek atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām, ja nav savtīgu interešu un tiek ievērota likumdošana, tad nekādi projektu sakarā prasītie referendumi nav vajadzīgi. Tie tikai aizkavēs šo procesu. Protams, simtprocentīgi visi apmierināti nebūs.

Bet – lielākā problēma ir tā, ka pašvaldībai šī programma šobrīd ir jāsaskaņo. Tai jāsakrīt ar nākamo gadu budžetiem, pat šīm investīcijām, šim finansējumam, kas nāk līdzi... jābūt budžeta ietvaros. Valsts to no mums prasa! Ir Nacionālās attīstības programma, tajā viņiem ir kaut kādi plaši skatījumi, par kuriem Ministru kabinetam nav pat jāatskaitās. Tāpēc notiek šī lēkāšana. Šodien sabiedrība spiež uz medicīnu, guldām naudu tur, dodam vēl tam, bet aizmirstam to un šito... Nesaprotu, kāpēc valstī nav konkrētas sistēmas, kad tā, izstrādājot savu programmu, iesaista sabiedrību un tad rīkojas saskaņā ar to. Bet – kurš šodien var pateikt, ka Latvijā viss tiek plānots ar kaut kādu nākotnes skatījumu, redzējumu, kura tapšanā piedalījušies zinātnieki, sabiedrība ar savu viedokli par valsts attīstību, stratēģiju, reģionālo attīstību... Tiek pieņemtas kaut kādas pastarpinātas programmas, kurām visiem jālēkā pakaļ.

– Zinātnieki man ir teikuši, ka viņu idejas un iespējas šajās lietās ir pastumtas malā...

– Tāpēc, ka premjerministram un koalīcijai tā ir vieglāk strādāt. Nē – viņiem ir grūti strādāt, bet – viņi uzskata, ka viegli, jo viņi var strādāt tā, kā nevajag strādāt.

Piemēram, mēs atteicāmies no apvedceļa. Tas bija plānots no padomju laikiem. Bet – tas nav vajadzīgs. Līvānos ir gara iela. Transports iet cauri. Protams, tam ir savi plusi un mīnusi, bet – tā ir dzīva pilsēta. Taču – gan Līvāniem, gan Sēlijas pusei – Dunavai, Zasai… būtu vajadzīgs tilts. Tas atvieglotu gan ceļu uz otru Daugavas pusi, gan veicinātu visu tās puses attīstību. Jēkabpils no Līvāniem ir tālu, Daugavpils ir tālu…Bet, ja otrā upes puse būtu piespiedusies Līvāniem, ja šeit būtu tilts, tad šādā valsts (!) projektā iespējams iekļaut aprēķinus, kā gados desmit caur tautsaimniecību atgriezt šo naudiņu atpakaļ. Jo tad cilvēki nebūtu aizbraukuši, dzīvotu, attīstītos… Apliecinājums tam ir tas, ka šobrīd no trijām pārceltuvēm Latvijā divas ir pie Līvāniem.

Vēl – plānošanā minētie vietējās nozīmes ceļi. Sanāksmē pirms diviem gadiem piedalījās visu plānošanas reģionu priekšsēdētāji (mani arī paaicināja), bija Satiksmes ministrijas pārstāvji, Valsts ceļi ... Iemesls – valsts vietējās nozīmes ceļos 25 gadus netika guldīti līdzekļi. Ceļi bija nolietoti līdz nemaņai. Pavasaros un rudeņos bija problēmas. Šogad šo ceļu sakārtošanas uzsākšanai pirmo reizi piešķīra 25 miljonus. Mazai sakārtošanai. Bet – 25 gadus nepiešķīra vispār neko. Taču – šie ceļi ir ļoti nozīmīgi reģionu tīklu sakārtošanai. Mūsu priekšlikums šajā sanāksmē bija – ja gribam, lai cilvēki šeit dzīvo, lai te būtu uzņēmējdarbība, lai darba vieta būtu tuvu dzīves vietai un arī, protams, lai varētu pārvietoties medicīnas un viss cits transports, ir vajadzīgi asfaltēti ceļi. Mēs iesakām valstij aizņemties 200 miljonus, kas, starp citu, nav liela summa, sataisīt šos vietējas nozīmes ceļus un trijos gados (Valsts ceļi bija veikuši aprēķinu) caur transportu, caur uzņēmējdarbību, caur speciālo transportu, caur iedzīvotājiem, kuri vadā bērnus uz skolu un kurus vadā pašvaldība, laužot nopirktos autobusus, šī nauda atgrieztos budžetā. Bet – tiklīdz šis jautājums aizgāja uz koalīciju, tas vienā mirklī tika noraidīts – nekādā gadījumā!

– No tā es secinu, ka rīcības koordinācija starp vietējo un centrālo varu nav pietiekama un nav pievērsta attīstībai.

– Pilnīgi piekrītu, bet mēs šobrīd vairāk dzīvojam kā valsts valstī. Šī iemesla dēļ nekoordinējam sadarbību starp pašvaldību un valsti. Tas sākās ar Jaunā laika ienākšanu, ar Repši, kad pirmais aizgāja Ceļu fonds... Tas turpinās. Šobrīd, ja viens pašvaldības vadītājs pie kaut kā vainīgs, tad tūlīt tiek nonicinātas visas pašvaldības.

Es nesaku, ka pašvaldībās viss ir ideāli, bet vistrakākais ir tas, ka šobrīd birokrātija ir aizgājusi līdz tam, ka likums var tikt pieņemts vienas, piemēram, Pierīgas pašvaldības interesēs. Tas nedarbojas visā Latvijā, jo neatbilst šim līmenim. Otrs – likums tiek pieņemts aizlieguma formā. Piemēram, kaut vai likums, kurš veltīts interešu konfliktiem un kurā tiek nocirstas iespējas speciālistu, darbīgu cilvēku piesaistīšanai, kuri grib ieviest labas idejas. Likums to neļauj. Jā, ja kāds pārkāpis likumu, tad viņš ir jāsoda, nevis jārada likums, kurš nosaka – cilvēks nav brīvs savā darbā, nav brīvs idejām, jo – ka tik kaut kas nenotiek! Šāda sabiedrība neattīstīsies.

Redziet, te man ir mape par vietējās avīzes izdošanu. Izrādās, ka mēs – 15 deputāti esam vainīgi tāpēc, ka tulkojam avīzi krievu valodā. Mums ir 37% cittautiešu. Un mēs sniedzam Latvijas valstij lojālu informāciju par novadu. Bet šobrīd to visu aizliedza un visiem mūsu, Līvānu novada deputātiem, atsevišķām fiziskām personām uzlika katram 70 eiro sodu. Mēs šo lēmumu pārsūdzējām tiesā. Pirmkārt, mēs gribējām, lai šo likumu maina, bet nu esam aizgājuši līdz tiesai.

– Ja es gribētu aģitēt vāciešus, tad es to darītu vispirms vācu valodā… Krievus – krievu valodā…

– Jā, ja mēs būtu sadomājuši tulkot angļu valodā, nekas nebūtu. Un, ja arī valsts savu informāciju par valsti sniegtu tā, kā Līvānu novads vai Latgale sniedz, tad šodien iedzīvotāji zinātu, kas notiek valstī, kas notiek pašvaldībā, viņi nebūtu izolēti informācijas apritē.

Bet tagad, kad apstrīdam tiesā šo te KNAB lēmumu (tas nav Valodas centra lēmums), man atnāca vēstule, kur teikts, ka par mani aizsūtīti materiāli 180 lappušu apjomā. KNAB darbinieks ir strādājis, saņēmis algu, bet vienas mūsu avīzes tulkošana izmaksā 100 eiro mēnesī. Ja ņem vērā iedzīvotāju skaitu, tas nav pat viens cents uz cilvēku. Mēs esam 15 deputāti. Un, cik zinu, šobrīd ir septiņas pašvaldības, pret kurām celtas līdzīgas prasības.

Bet – kas ir šie 15 deputāti? Viņi ir uzņēmēji, cilvēki, kuri strādā. Cilvēki, kurus es kā pašvaldības vadītājs arī pēc trijiem gadiem aicināšu, lai nāk sarakstā. Jo viņi tik tiešām ir sevi labi pierādījuši savā darbā, viņi ir godīgi, gan arī – par viņiem balso. Bet ļaunākais ir tas, ka šie cilvēki tagad teiks: Andri, zini, visu cieņu tev, es gāju, bet, kad mani sāk šitā te valkāt, un es it kā esmu pie kaut kā vainīgs, un, nedod, Dievs, vēl piespriedīs kaut ko atmaksāt, jo likums paredz atmaksāt, tad – es vairs neiešu. Un, kas tad tajā sarakstā ies? Ies parādnieki (ne jau uzvārdā), kas neko nav izdarījuši, kas bļaustās un klaigā. Mēs arī te uz vietas dabūsim tādus pašus deputātus, kā šobrīd, es varu droši pateikt, 51%, vairākums ir Saeimā.

Pajautājiet tiem, kuri ar savu darbu, ar savu dzīvi ir pierādījuši, ka viņi strādā, ka ir solīdi cilvēki, kāpēc viņi šodien nezina, par ko balsot? Viņi visi saka: no visiem sarakstiem 100 cilvēkus mēs atrastu un saliktu, bet – no viena saraksta mēs to nevaram.

Pašreizējiem lielajiem politiķiem ir tik labi, tik silti, ka viņi negrib neko mainīt. Un tāpēc mēs paliksim tur, kur esam.

– Ekonomists profesors Ivars Brīvers uzskata, ka „globalizācija ir padarījusi Latgali par Latvijas provinci", bet arī Latvija kļūst par Eiropas provinci. Vai tā ir un kur vaina?

– Savā ziņā es par to vainu teicu jau iepriekš. Bet, lai ko sakām, cilvēks Latvijā ir ļoti stiprs. Arī uzņēmējs, arī skolotājs… Cilvēks. Mūs iznīcināt nevar. Mēs esam stipra tauta. Un, tikai pateicoties cilvēkiem, kuri tik tiešām cīnās par savu Latviju, arī Latgalē, arī kurzemnieks un rīdzinieks, Latvija platiem soļiem iet uz priekšu.

Paskatieties, kā šobrīd Latgalē pieaug zemes vērtība. Un šī Latgales programma 2030 darbojas. Ļoti labi, ka mēs to apstiprinājām. Paldies valdībai par to, ka viņi noticēja, paldies Mārim Bozovičam un pārējiem, kuri šo programmu gatavoja. Infrastruktūra tiek sakārtota. Mums ir vajadzīgs tikai laiks. Vēl nesen teica – jums te tāda programma, nauda tiek ieguldīta, bet bezdarbs joprojām liels, un cilvēki vienalga brauc projām… Bet – kad tad sāka to naudu guldīt? Pirms pieciem, septiņiem gadiem. Uzreiz viss maksimāli nebūs. Bet – te es redzu atspērienu visai Latgalei, visām pašvaldībām. Tai skaitā – Līvāniem. Mums pirmo reizi pagājušajā gadā (visā Latgalē ir iedzīvotāju skaita, bērnu skaita, skolēnu skaita, arī vecāku ļaužu samazinājums) plusā bija darbspējīgo cilvēku pieaugums. Tas nozīmē, ka Līvānos ir cilvēki, kas atgriežas, kas strādā, kas meklē darbu. To pierāda arī nekustamie īpašumi. Individuālās mājas tiek izpirktas apkārt visiem Līvāniem. Un arī pilsētā 20–30 gadus nepabeigtas, aizaugušas mājas šobrīd pērk.

– Vai Reģionālo attīstības centru apvienībai (RACA) ir kāda jēga?

– Tai vajadzēja rasties ātrāk. Es pats arī biju viens no tās iniciatoriem. Jo, redziet, pašvaldības ir tik dažādas. Mēs nekādā ziņā neesam pret Lielo pilsētu apvienību vai Pašvaldību savienību, bet vienkārši daudzveidība šobrīd ir tik liela, vajadzības ir tik lielas un dažādas, ka viņi vairs nespēj tās sabalansēt un aizstāvēt konkrētam līmenim. Tas prasa laiku. Protams, mums jābūt sapratnei, nav jābūt traucēklim. RACA tāda arī ir. Turklāt – reģionālie attīstības centri nevar nociklēties kā lielās pilsētas, jo tiem ir apkārtējā lauku teritorija. Mūsu vajadzības ir līdzīgas mazo novadu vajadzībām. Ja reģionālo attīstības centru izaugsme ir sabalansēta, ja tie nav pretrunā ar pārējiem, ja tiem netiek darīts pāri, tad tie ļoti palīdz uzlabot situāciju novados.

Reģionālās attīstības centru uzdevums ir – būt starpniekam starp pašvaldībām, ministrijām un Saeimu. Turklāt reģionālās attīstības centri aizstāv savu viedokli, gādā, lai likumdošana iet laikam līdzi.

– Cik produktīva Latgalei, tās nākotnei ir skolu reforma, skolu optimizāçija?

– Šīs problēmas nebūtu, ja nebūtu tik daudz to kļūdu, par kurām runājām iepriekš. Ja būtu normālas skolas, ja būtu bērni. Taču problēma ir tāpēc, ka nav ceļu, tāpēc, ka nav darba vietu… Viss ir saistīts. Šodien es nevaru viennozīmīgi teikt, ka reforma nav jāveic. Taču tai jānotiek saprāta robežās, jābūt pārejas periodam, un ir jāzina, ko darām. Bet visu laiku pastāv šis lielais neziņas jautājums – kaut ko runā, bet konkrēti nekad neko nepieņem. Vēl trakāk – izmantojot šo situāciju tiek savā starpā naidotas pašvaldības, tiek naidoti skolotāji ar skolotājiem. Ir taču amorāli teikt: mēs jums, mazo skolu skolotāji, nevaram pacelt algas tāpēc, ka pašvaldības netiek galā ar mazajām skolām. Tas viss jādara prātīgi, gudri. Smilteni, Saldu uzteic kā piemēru. Viņi ātri visu reorganizēja. Viņiem ir 3% cittautiešu.

– Kā jūs vērtējat to partiju piedāvājumu, kuras grib tikt 13. Saeimā?

– Teikt, ka galīgi nekā nav, nevar. Būtībā – Saeima tur sanāk, bet – ir jāmaina pati pieeja sabiedrībai, valstij un cilvēkiem. Tas sakāms gan par vecajām, gan jaunajām partijām. Jaunajām partijām liekas viss tik vienkārši, tik viegli. Tas ir tas pats, kā gāja Zatlers, kā gāja Zīgerists, kā Repše gāja… Bet – pie kā tas viss ir novedis? Pie liela bardaka. Cilvēki uzticējās, bet uzticība zuda. Ideja ir laba, cilvēks uzticas, bet ideja netiek realizēta. Tas ir sliktākais, kas var notikt.

Daudzi uzskata, ka politiku veidot ir viegli. Jābūt gudram, godīgam, jāprot labi runāt… Nē, draugi mīļie, – tur jābūt saimniekam, cilvēkam, kas pārredz sabiedrību, valsti. Ar dzīves pieredzi. Slikti ir tas, ka šiem jaunajiem politiķiem ir ļoti šaurs skatījums. Ne pašvaldības vadītājs, ne ministrs, ne Saeimas deputāts, ne Valsts prezidents nedrīkst būt ar šauru skatījumu. Ja tā ir, tad tā ir viņa traģēdija. Redzēt valsti kā kopumu, redzēt valsti gan Zilupē, gan Jūrmalā un virzīt to. Ar likumdošanu, ar finansējumu… Šobrīd tāda līdera nav. Politiskā krīze šobrīd ir ļoti spēcīga.

– Vai Latvijas simtgade jums būs svētki? Ko novēlat Latvijai?

– Katram Latvijas iedzīvotājam, patriotam, un es uzskatu, ka tāds esmu, simtgade šogad ir vislielākie svētki. Un mūsu – gan mans, gan Saeimas deputāta pienākums būtu darīt to, lai katram cilvēkam valsts dzimšanas diena – 18. novembris – būtu svētki. Mēs būsim stipri tikai tad, ja mēs to spēsim. Tas ir mūsu pienākums. Cita laika mums nebūs. Mēs dzīvojam šajā laikā. Bez neatkarības, bez valsts mēs nekas neesam. Mans novēlējums būtu – saprast, ka pirmā vērtība ir katrs mūsu cilvēks. Ir jādara tā, lai Latvija viņiem tiešām būtu dzimtene. Lai tā būtu, mums viss ir. Vienkārši – jābūt saimniekam. Katrā vietā – sākot no prezidenta un beidzot ar pašvaldības vadītāju, ar katru cilvēku, kurš spēj uzņemties atbildību un strādāt sabiedrības labā.